

Гаєвська Лариса Анатоліївна,
*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри соціальної і гуманітарної політики
НАДУ при Президентіві України;*

Шульга Наталія Дмитрівна,
*кандидат технічних наук, директор Київського
транспортно-економічного коледжу*

ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ФОРМУВАННЯ Й РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЯК ГОЛОВНОГО ВАЖЕЛЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇН

***Анотація.** У статті на базі офіційних документів, наукової літератури й освітніх реформ на теренах Європи проаналізовано досвід Європейського Союзу щодо формування політики в галузі освіти. Встановлено, що Євросоюз спочатку проводив політику за принципом співробітництва, підтримки та доповнення для підсилення «духу європейства». До таких сфер було віднесено: підвищення якості освіти та розвиток системи професійної підготовки. Здійснено періодизацію формування європейської освітньої політики як інструмента соціально-економічного розвитку, в основу чого покладено такі критерії, як прийняття нормативних актів, що суттєво вплинули на державну освітню політику з погляду її впливу на соціально-економічний розвиток країни, та принципи, на яких вона формувалась.*

***Ключові слова:** державна освітня політика, Європейський Союз, періодизація розвитку, соціально-економічний розвиток.*

Гаевская Лариса Анатольевна,
Шульга Наталья Дмитриевна

ОПЫТ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА ПО ФОРМИРОВАНИЮ И РЕАЛИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ КАК ГЛАВНОГО РЫЧАГА СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТРАН

***Аннотация.** В статье на базе официальных документов, научной литературы и образовательных реформ на территории Европы осуществлен анализ опыта Европейского Союза по формированию политики в сфере образования. Установлено, что Евросоюз с самого начала проводил политику по принципу сотрудничества, поддержки, дополнения для усиления «духа*

европейства». К таким сферам были отнесены: повышение качества образования и развитие системы профессиональной подготовки. Осуществлена периодизация формирования европейской образовательной политики как инструмента социально-экономического развития, в основу чего положены такие критерии, как принятие нормативных актов, оказавшие влияние на государственную образовательную политику в качестве инструмента социально-экономического развития страны, и принципы, на которых она формировалась.

Ключевые слова: государственная образовательная политика, Европейский Союз, периодизация развития, социально-экономическое развитие.

**Larysa Gaievska,
Natalia Shulga**

THE EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION IN THE FORMATION AND IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL POLICY AS THE MAIN LEVERAGE FOR THE SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COUNTRIES

Abstract. *In the paper, an analysis of the experience of the European Union in the formation of educational policy was carried out based on official documents, scientific literature and changes in education within the territory of Europe. It was established that the EU from the very beginning pursued the policy on the principle of cooperation, support and complementarity to strengthen «the spirit of Europeanism». Such areas included improvement of the quality of education and development of a vocational training system. Periodization in the formation of the European educational policy was made as an instrument of social and economic development based on such criteria as the adoption of the regulations that significantly influenced public educational policy in terms of its impact on the country's social and economic development as well as on the principles on which it was formed.*

Key words: *public educational policy, the European Union, periodization of the development, social and economic development.*

Постановка проблеми

Актуальність проблеми дослідження. Соціально-економічні та політичні перетворення у постсоціалістичних країнах, суттєві геополітичні зміни, що розпочалися на початку 1990 років у країнах Центральної і Східної

Європи, а також прагнення політичної еліти цих країн і значної частки населення інтегруватися в Європейський Союз і НАТО активізували необхідність осмислення нових історичних реалій та проблем, пов'язаних з державною освітньою політикою як основного ресурсу соціально-економічного розвитку держави.

Оскільки Україна поставила собі за мету увійти до Європейського Союзу, вкрай важливо знати і розуміти, за якими принципами працює Євросоюз і європейські країни у царині політики в галузі освіти і що цей досвід може дати Україні в реалізації своєї державної освітньої політики як інструмента соціально-економічного розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Проблема державної освітньої політики становить об'єкт уваги з боку дослідників, які розглядають різні її аспекти. Зокрема, у працях В. Дем'яненка, І. Іванюк, Є. Краснякова, Т. Яровенко та інших визначено й обґрунтовано універсальні зовнішні й внутрішні системоутворювальні чинники (атрактори), які суттєво впливають на становлення освітніх систем, на визначення пріоритетів державної освітньої політики. Певний інтерес для нашої роботи становлять наукові розробки, пов'язані з аналізом різних моделей державної освітньої політики (О. Власова, Л. Хижняк та ін.), зокрема й тими, що набули визнання в розвинених країнах Європи (В. Андрєєв, Н. Бондарчук, Н. Вільчинська, О. Ворожейкіна, Ю. Каменська, Г. Климова, М. Михайлова, О. Тимошенко, А. Харченко та ін.).

Разом з тим, у працях науковців не знайшли відображення питання формування й реалізації освітньої політики Європейського Союзу як головного важеля соціально-економічного розвитку країн.

Мета і завдання дослідження — проаналізувати досвід формування політики у галузі освіти Європейського Союзу та змін у цій галузі на теренах Європи, здійснити періодизацію формування європейської освітньої політики як інструмента соціально-економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу

Із самого початку свого функціонування Європейський Союз зустрівся з низкою труднощів щодо вироблення єдиної освітньої політики для усіх держав – членів Європейського Союзу, які мали різні адміністративні традиції, різну законодавчу базу та культурну і мовну гетерогенність. Тому Євросоюз у перший період свого існування відмовився від підпорядкування інтересів країн-членів уніфікованої стратегії — розвитку освіти. Було погоджено, що

відповідальність за державну освітню політику нестимуть окремі держави, а Євросоюз вивив позицію поваги до культурного і мовного розмаїття. Загальна державна політика Євросоюзу, насамперед, спрямована на підтримку і розвиток освіти, а також розповсюдження мов держав – членів Євросоюзу, студентський та викладацький обмін (мобільність), котирування дипломів професійних і вищих навчальних закладів (11 квітня 1997 р. держави – учасниці Євросоюзу — під егідою ЮНЕСКО підписали конвенцію котирування дипломів, яка значно спростила процедуру їх підтвердження), а також уніфікацію терміну навчання у закладах вищої освіти, забезпечення спільної діяльності інституцій та обміну інформацією і досвідом, підтримку розвитку дистанційної освіти тощо.

Отже, Євросоюз із самого початку проводив політику за принципом співробітництва, підтримки та доповнюваності для підсилення «духу європейства». До таких сфер було віднесено: підвищення якості освіти та розвиток системи професійної підготовки.

З огляду на проголошені підходи нові програми спрямовуються на формування «європейської компетентності» – інтегрований «Сократ» та «Леонардо да Вінчі» охопили усі типи і рівні освіти та професійної підготовки. Зокрема:

- «Леонардо да Вінчі» став внеском у розвиток професійної підготовки молоді;
- «Сократ» об'єднав усі наявні до цього часу програми у сфері освіти з метою розбудови «Європи знань» і поглиблення «європейського виміру в освіті», передбачаючи обмін студентів, учнів, викладачів та вчителів в академічній сфері, сприяючи мобільності громадян ЄС³.

Дії, породжені співробітництвом між державами-членами, справляли принциповий вплив на формування загальної союзної освітньої політики. Особливу роль у цьому відіграє такий орган, як Європейська Комісія, до якої входять керівники держав та урядів разом з Головою Комісії. Згідно з параграфом 4 Трактату про Європейський Союз, Комісія подає Союзу необхідні імпульси для розвитку і визначення загальних напрямів державної освітньої політики¹⁰.

Крім того, комісія розробляє загальні стратегії, що впроваджуються

³ Локшина О. І. Етапи розвитку стратегії Європейського Союзу у галузі освіти [Електронний ресурс] / О. І. Локшина // Інформаційні технології і засоби навчання. — Режим доступу :

<http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/272/258>. — Дата звернення: 5.12.2017. — Назва з екрана.

¹⁰ Polityka oświatowa [Electronic resource]. — 2010. — Nr 2(22). — Access mode : <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171235491>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

Євросоюзом у тих галузях, в яких держави-учасниці мають спільні інтереси. Зокрема, визначаються цілі, терміни виконання, засоби, які повинні бути передані в розпорядження Євросоюзу і держав-членів для успішного запровадження відповідних стратегій¹⁰.

Наприклад, такою стратегією став Лісабонський план, або ще його називають Лісабонська стратегія (2000), згідно з яким державна освітня політика стала елементом ринкової політики, спрямованої на «конкурентоздатне та соціально інтегроване європейське суспільство знань, сформувавши найбільш динамічну знаннєвозорієнтовану економіку у світі, яка забезпечить стійке економічне зростання, збільшить кількість робочих місць та міцну суспільну злагоду⁹. У цьому документі для розбудови конкурентоспроможної економіки освіта визначалася як головний важіль продукування якісного людського ресурсу. Для цього ставилося завдання підвищити якість і ефективність освіти, розширити доступ до усіх форм освіти, посилити участь громадськості в освітніх процесах.

Важливим документом, який проголосив уніфіковану стратегію розвитку національних освітніх політик, стала «Доповідь про конкретні майбутні завдання для освіти та професійної підготовки у Європі» (2001 р.) (Report on the concrete future objectives of education and training systems), яку виголошено у 2001 р. на засіданні Ради Європи у Стокгольмі. На цьому засіданні прийнято пропозиції для здійснення уніфікованої державної освітньої політики країни ЄС, зокрема, спрямованої на формування якісного людського ресурсу.

Наприклад, було запропоновано:

- зменшити кількість молоді, яка залишила навчання, не отримавши середньої освіти, до 10%;
- вдвічі зменшити гендерний дисбаланс випускників у сфері математики, природознавства та технологій;
- домогтися, щоб відсоток 25–24-річних громадян ЄС із закінченою середньою освітою становив не менше як 85%;
- зменшити з 20 до 15,5% кількість 15-річних з несформованими навичками читання;
- довести частку тих, хто навчається упродовж життя, до 12,5% від усіх

¹⁰ Polityka oświatowa [Electronic resource]. — 2010. — Nr 2(22). — Access mode : <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171235491>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

⁹ Education and Training in Europe: Diverse Systems, Shared Goals for 2010. The Work Programme on the Future Objectives of Education and Training Systems. — Access mode : <https://eric.ed.gov/?id=ED477388>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

дорослих працюючих (вікова група 26–64 роки) і у кожній країні – не менше як 10%¹¹.

У 2002 р. в Барселоні приймається План спільних дій на виконання освітньої стратегії ЄС, де проголошується головне завдання спільної європейської освітньої політики – піднесення якості освіти як однієї з основ соціально-економічного розвитку країн – членів ЄС.

Для цього визначено шляхи досягнення проголошеної мети: підвищення професійної підготовки вчителів; ефективне використання ресурсів; збільшення інтересу молоді до технічних і природничих напрямів, рівний доступ молоді до інформаційних технологій за рахунок високоякісного програмного забезпечення і створення умов для розвитку ключових компетентностей для навчання протягом життя (розвиток навичок для суспільних знань), покращення рівного доступу до освіти; створення відкритого освітнього простору тощо^{1; 2}.

У 2010 р. за дорученням Європейського Парламенту Центром Європейських реформ здійснено аналіз виконання Лісабонської стратегії та інших документів за 10 років, під час якого було встановлено, що частина ініціатив Лісабонської стратегії виконується незадовільно. Незважаючи на це, держави – члени ЄС — дійшли висновку, що освіта має пріоритетне значення в соціально-економічному розвитку країн, а також є ключовим фактором для довгострокового економічного зростання. Тому, враховуючи зміни в глобальному світі, необхідно переглянути пріоритети спільної державної освітньої політики і продовжити реформи з метою підвищення ролі державної освітньої політики в соціально-економічному розвитку країни.

Для цього у 2010 р. прийнято стратегічний план розбудови ЄС «Європа – 2020», де освітня політика була визнана пріоритетною у піднесенні економіки країн ЄС. Крім того, визначено основні напрями державної освітньої політики, зокрема: інтелектуальне зростання населення за рахунок підвищення якості освіти та її привабливості, через розвиток мобільності серед студентів та викладачів (ініціатива «Молодь у русі» / «Youth on the Move»), формування у молоді компетентності та навичок, необхідних для життя в нових

¹¹ The concrete future objectives of education systems. Report from the Commission. COM (2001) 59 final, 31 January 2001 [Електронний ресурс]. — Access mode : <http://aei.pitt.edu/42877/>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

¹ Ковальчук О. С. Формування освітньої політики країн Євросоюзу під впливом процесів глобалізації та європеїзації [Електронний ресурс] / О. С. Ковальчук // Наукові дослідження та їх практичне застосування. Сучасний стан та шляхи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (1–12 жовт. 2013 р.). — Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer32/1059.pdf>. — Дата звернення: 04.12.2017. — Назва з екрана.

² Краєвська О. Освітня політика Європейського Союзу: становлення та механізми реалізації / О. Краєвська // Вісник Львівського ун-ту. — 2011. — Вип. 28. — С. 53–65. — (Серія «Міжнародні відносини»).

глобалізаційних умовах (ініціатива «Нові навички для кращого працевлаштування» / «An Agenda on New Skills and Jobs»), створення умов для інноваційної діяльності, забезпечення рівного доступу до освіти та безперервного навчання, збільшення інвестицій в освіту, забезпечення високого рівня зайнятості населення^{4; 5; 6}.

З метою впровадження означених цілей у розвитку державної освітньої політики Європейська Комісія розробила пропозиції для держав – членів ЄС, серед яких було виокремлено: зростання інвестицій в освіту, піднесення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів (інтернаціоналізація, інноваційність), забезпечення Європи необхідними спеціалістами та дослідниками, забезпечення високого рівня зайнятості населення, посилення мобільності та співробітництва, аналіз і прозорість спільної освітньої політики тощо.

Крім того, запропоновано аналітичний проект «Монітор освіти та професійної підготовки» (Education and Training Monitor, 2012), а також документ «Переосмислення освіти» (Rethinking education: investing in skills for better socio-economic outcomes), де освіта проголошувалася як головний важіль соціально-економічного зростання та визначалися шляхи досягнення визначених цілей, до яких було віднесено: зростання ефективності інвестицій в освіту, посилення уваги до дошкільної освіти, формування навчально-пізнавальної компетентності учнів, створення умов для володіння іноземними мовами, забезпечення інформаційної та підприємницької компетентності, розширення мобільності молоді, навчання протягом життя, створення робочих місць та ін.¹¹.

У 2013 р. Європейська комісія проголосила ще одну стратегію

⁴ Communication from the Commission Europe 2020 «A strategy for smart, sustainable and inclusive growth» [Electronic resource] / COM(2010) 2020 final, 3 March, 2010. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «Youth on the Move. An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union» [Electronic resource] / COM(2010) 477 final, 15 September, 2010. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0477:FIN:EN:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

⁶ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «An Agenda on New Skills and Jobs: A European contribution towards full employment» [Electronic resource] / COM(2010) 682 final, 23 November, 2010. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0682:FIN:en:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

¹¹ The concrete future objectives of education systems. Report from the Commission. COM (2001) 59 final, 31 January 2001 [Електронний ресурс]. — Access mode : <http://aei.pitt.edu/42877/>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

«Європейська вища освіта у світі», де було поставлено завдання – піднести рівень освіти в Європі на найвищий рівень, залучити студентів до навчання в Європі з усього світу і забезпечити європейській молоді високу конкурентоспроможність на світовому ринку праці⁷.

Попри те, що освітня політика Євросоюзу спрямована сьогодні на вироблення спільної стратегії в галузі освіти, кожна країна – член ЄС — має свою систему пріоритетів, своє культурно-освітнє середовище, свої традиції і, безумовно, свої специфічні особливості формування державної освітньої політики як інструмента свого соціально-економічного розвитку.

Аналізуючи досвід формування політики у галузі освіти Європейського Союзу на базі офіційних документів, наукової літератури та змін у галузі освіти на теренах Європи, автори здійснили періодизацію формування європейської освітньої політики як інструмента соціально-економічного розвитку та виклали її у такій формі:

Перший період (1851–1963) – початковий. Характеризується відсутністю бачення європейської політики у галузі освіти як засобу досягнення економічних цілей. На цьому етапі розглядається лише співробітництво в галузі професійної освіти і підготовки кадрів з метою створення загального ринку робочої сили, послуг, товарів, капіталу для країн – членів ЄС.

Другий період (1963–1971) – підготовчий. Характеризується зміною поглядів ЄС на значення впливу освітньої політики на розвиток економіки країн ЄС. У цей період починається закладення ґрунту для здійснення спільної міждержавної освітньої політики: розроблено базові принципи розвитку професійної підготовки кадрів («Загальні принципи реалізації спільної політики у сфері професійної освіти», (1863)); розпочато розробку єдиного загальноєвропейського підходу до вищої освіти (Перша Європейська конференція міністрів освіти, 1967).

Третій період (1971–1985) – організаційний. Розробляються організаційно-правові основи спільної освітньої політики, створюються координаційні інституції здійснення освітньої політики (Комітет з питань освіти, 1974; Європейський центр з розвитку професійної освіти, 1975; «Європейська мережа інформаційних центрів (NARIC), 1983»); визначаються пріоритетні напрями спільної освітньої політики: забезпечення рівних умов

⁷ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «European higher education in the world» [Electronic resource] / COM(2013) 499 final, 11 July, 2013. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0499:FIN:En:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

кожній людині для здобуття освіти; вивчення іноземних мов; розширення співпраці в галузі академічного співробітництва (визнання дипломів, термінів навчання і кваліфікацій); мобільність студентів і викладачів, обмін досвідом, спільні наукові дослідження тощо («Спільні орієнтири формування програми співтовариства у сфері професійної освіти», 1971; «Резолюція «Про співробітництво у сфері освіти», 1974»; «Програма дій у галузі освіти», 1976).

Четвертий період (1985–1992) – зближувальний. Розроблення спільних стратегічних концептів освітньої політики в умовах соціально-економічних змін у Європі (Концепція «Європа народів», 1985); впровадження різноманітних програм обміну студентами, учнями, вчителями, викладачами; впровадження європейського виміру в освіті (Резолюція «Про європейський вимір в освіті», 1988); проголошення фундаментальних основ розвитку університетів («Велика Хартія університетів», 1986); формування цілей спільної освітньої політики ЄС: підготовка молоді до активної участі в економічному розвитку ЄС, формування розуміння доцільності функціонування ЄС, створення умов для вивчення історії, традицій і культури країн – членів ЄС, виховання почуття європейської єдності тощо (Доповідь «Освіта в європейській спільності. 1989–1992 рр.», 1989).

П'ятий період (1992–2000) – консолідований. Проголошено стратегічний курс європейської освітньої політики («Маастрихтська угода», 1992), побудований на принципі субсидіарності – підтримки і доповнення національних освітніх політик країн – членів ЄС. Вперше освітня політика була віднесена до переліку пріоритетних політик ЄС.

Напрямам нової освітньої політики ЄС цього періоду виступають: європейський вимір освіти; створення єдиного освітнього простору ЄС; розвиток освіти впродовж життя, підвищення рівня якості професійної освіти (Резолюція «Про якість і привабливість професійної освіти», 1994; Рекомендація «Про європейське співтовариство з метою забезпечення якості освіти»). Визначено вирішальну роль університетів як центрів формування культурної, соціальної і економічної бази Європи (Спільна Сорбонська декларація «Про гармонізацію архітектури Європейських систем вищої освіти», 1998).

Окреслено спільні вимоги та критерії діяльності вищих навчальних закладів Європи, необхідність створення єдиного європейського освітнього і наукового простору (Болонська декларація «Зона європейської вищої освіти», 1999).

Проголошено новий етап співпраці в професійній підготовці кадрів:

якість підготовки, навчання протягом життя, прозорість кваліфікацій, мобільність, співпраця між навчальними закладами, моніторинг та оцінка національних освітніх політик стосовно відповідності європейському рівню («Програма дій для реалізації політики ЄС у сфері професійної підготовки», 1994).

Шостий період (2000–2010) – координаційний. Проголошено нову стратегію європейської освітньої політики, побудовану на принципі координації (визначення спільних, уніфікованих вимог, адаптованих до потреб країн – членів ЄС, трансформація загальних завдань в освітню політику держав з урахуванням їх національних особливостей), визнання провідної ролі освіти і професійної підготовки в економічно-соціальному розвитку ЄС як засобу продукування якісного людського ресурсу (людського капіталу), як важливого фактора підвищення конкурентоздатності Європи на світовому рівні (забезпечення «конкурентоспроможну економіку знань в освіті») («Лісабонська декларація», 2000; Доповідь «Про конкретні майбутні завдання для освіти та професійної підготовки в Європі», 2001); визначено заходи на виконання нової стратегії європейської освітньої політики: збільшити інвестиції в людський капітал; визначити рамки базових умінь і ключові компетенції для навчання протягом життя; забезпечити мобільність студентів і викладачів; забезпечити прозорість у визначенні кваліфікацій і термінів навчання тощо (Програма «Освіта і професійна підготовка – 2010», 2001; «Рекомендації про ключові компетенції для неперервного навчання», 2006); проголошено здійснення спільної європейської політики в галузі професійної вищої освіти («Копенгагенська декларація», 2002; «План розвитку європейської освіти», 2002; Комюніке «Європейський простір вищої освіти – досягнення цілей», 2005; «Стратегічна рамкова програма європейського співробітництва у сфері освіти та професійної підготовки до 2020 р.», 2009) та ін.

Сьомий період (2010 – дотепер) – гармонізаційний. В цей період освітня політика країн-членів визнана пріоритетною в соціально-економічному розвитку ЄС. Стратегія ЄС підкреслює роль гармонічної співпраці між країнами-членами, зокрема, в сфері навчання і професійної підготовки. Саме ці сфери відіграють істотну роль в соціальному і економічному розвитку, створюючи фундамент знання, умінь та інноваційності як найцінніший актив Європи, особливо в світлі світової конкуренції. Євросоюз застосовує принцип координації, що сприяє гармонізації, підтримці і проведенню спільної освітньої політики з метою отримання зростання трудовлаштування і збільшення продуктивності соціальної єдності («Європа – 2020: стратегія розумного,

сталого та всеохоплювального зростання», 2010). Ставляться конкретні завдання на 10 років, серед яких майже половина присвячена освіті. Зокрема, передбачено зменшення кількості молоді, що не навчається, до 10%; збільшення до 2020 р. відсотку осіб віком 30–34 роки з вищою освітою до 40%; 95% дітей після 4 років мають бути охоплені дошкільними закладами; принаймні 20% осіб, що закінчують вищі навчальні заклади, повинні мати за собою навчання за кордоном з відповідної спеціальності; 82% випускників віком 20–34 роки мусять бути працевлаштовані тощо.

Набирає великого значення в освітній політиці професійна підготовка та навчання впродовж життя («План модернізації вищої освіти Європейського Союзу», 2011; «Монітор освіти та професійної підготовки», 2012; «Новий підхід до освіти: інвестування в уміння з метою кращих соціально-економічних ефектів», 2012; «Стратегічні рамки європейської співпраці в сфері навчання і підготовки», 2015; «Нові пріоритети європейської співпраці в сфері навчання та підготовки», 2015).

Посилюється академічна і професійна мобільність учнів, студентів, педагогічних працівників. Стартувала масштабна програма «Еразмус+», що підтримує освіту, підготовку, молодіжні ініціативи тощо. Ця програма поєднує в собі наявні до того часу програми: «Навчання протягом життя», «Молодь в дії», «Еразмус Мундус», «Темпус» та ін. Програма «Еразмус+» створює багато полегшень для доступу до освітнього фонду. Вона стає відповіддю на виклики в стратегії Європа – 2020, становить підтримку з боку Євросоюзу для розвитку освітньої політики країн-членів, піднесення рівня умінь громадян, зменшення безробіття, готує ґрунт для соціально-економічного розвитку в цілому Європи.

Висновки

Здійснений аналіз показує, що у трансформаційних процесах, які мають місце в Європейському Союзі, важлива роль належить державній освітній політиці, в рамках якої здійснюються пошуки найпривабливіших для громадян і суспільства загалом доктрин і концепцій організації освітньої парадигми, визначаються стратегічні цілі, побудова та механізми управління системою освіти, розробляються принципи, що покладаються в її основу і мають забезпечити функціонування освіти як провідного ресурсу соціально-економічного розвитку цих країн на шляху їх інтеграції в єдиний Європейський освітній простір.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

Подальшого дослідження потребують тенденції формування європейської освітньої політики, а також питання розвитку державної освітньої політики окремих європейських країн з метою кращого розуміння власної ситуації і вироблення самостійних шляхів та напрямів формування й реалізації ефективної державної освітньої політики як інструмента соціально-економічного розвитку країни з огляду на національні традиції, культуру та власну історію розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Ковальчук О. С. Формування освітньої політики країн Євросоюзу під впливом процесів глобалізації та європеїзації [Електронний ресурс] / О. С. Ковальчук // Наукові дослідження та їх практичне застосування. Сучасний стан та шляхи розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (1–12 жовт. 2013 р.). — Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer32/1059.pdf>. — Дата звернення: 04.12.2017. — Назва з екрана.

2. Краєвська О. Освітня політика Європейського Союзу: становлення та механізми реалізації / О. Краєвська // Вісник Львівського ун-ту. — 2011. — Вип. 28. — С. 53–65. — (Серія «Міжнародні відносини»).

3. Локшина О. І. Етапи розвитку стратегії Європейського Союзу у галузі освіти [Електронний ресурс] / О. І. Локшина // Інформаційні технології і засоби навчання. — Режим доступу : <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/viewFile/272/258>. — Дата звернення: 5.12.2017. — Назва з екрана.

4. Communication from the Commission Europe 2020 «A strategy for smart, sustainable and inclusive growth» [Electronic resource] / COM(2010) 2020 final, 3 March, 2010. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

5. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «Youth on the Move. An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union» [Electronic resource] / COM(2010) 477 final, 15 September, 2010. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0477:FIN:EN:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

6. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «An Agenda on New Skills and Jobs: A European contribution towards full employment» [Electronic resource] / COM(2010) 682 final, 23 November, 2010. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0682:FIN:en:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

7. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «European higher education in the world» [Electronic resource] / COM(2013) 499 final, 11 July, 2013. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0499:FIN:En:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

8. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on «Supporting growth and jobs – an agenda for the modernization of Europe’s higher education systems» [Electronic resource] / COM(2011) 567 final, 20 September 2011. — Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0567:FIN:En:PDF>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

9. Education and Training in Europe: Diverse Systems, Shared Goals for 2010. The Work Programme on the Future Objectives of Education and Training Systems. — Access mode : <https://eric.ed.gov/?id=ED477388>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

10. Polityka oświatowa [Electronic resource]. — 2010. — Nr 2(22). — Access mode : <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171235491>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

11. The concrete future objectives of education systems. Report from the Commission. COM (2001) 59 final, 31 January 2001 [Електронний ресурс]. — Access mode : <http://aei.pitt.edu/42877/>. — Last access date: 04.12.2017. — Title from the screen.

**Larysa Gaievska,
Natalia Shulga**

**THE EXPERIENCE OF THE EUROPEAN UNION IN THE FORMATION
AND IMPLEMENTATION OF EDUCATIONAL POLICY AS THE MAIN
LEVERAGE FOR THE SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT
OF THE COUNTRIES**

In the paper, an analysis of the experience of the European Union in the formation of educational policy was carried out based on official documents, scientific literature and changes in education within the territory of Europe. It was established that the EU from the very beginning pursued the policy on the principle of cooperation, support and complementarity to strengthen «the spirit of Europeanism». Such areas included improvement of the quality of education and development of a vocational training system. In the EU documents, educational policy becomes an element of market policy aimed at «a competitive and socially integrated European society of knowledge».

Periodization in the formation of the European educational policy was made as an instrument of social and economic development based on such criteria as the adoption of the regulations that significantly influenced public educational policy in terms of its impact on the country's social and economic development as well as on the principles on which it was formed. It was established that during the period from 1851 to 1963 there was a lack of a vision of European educational policy as a means of economic goals achievement. Only cooperation in the field of vocational education and personnel training was considered with the aim of creating a common market of labour force, services, goods and fund for the EU member states. The second period (1963–1971) was characterized by a change in the EU's views on the importance of educational policy influence in the development of the economy of the EU countries, in particular, the basic principles for the development of professional personnel training were developed. During the period 1971–1985, the organizational and legal foundations of a joint educational policy were developed, coordinating institutions for implementing the educational policy were established and priority areas for joint educational policy were identified. From 1985 to 1992, the joint strategic concepts of the European educational policy had been developing in the context of social and economic changes in Europe. In 1992–2000 the strategic course of the European educational policy was proclaimed, for the first time, educational policy was included in the list of EU priority policies. The period of 2000–2010 was marked by the proclamation of a new strategy of the European educational policy, built on the principle of coordination. Since 2010 a period has begun where the educational policy of the member states was recognized as a priority in the social and economic development of the EU; the EU strategy emphasizes the role of harmonious cooperation between the member states, in particular in the field of education and professional training. These spheres play an essential role in social and economic development, creating the foundation of knowledge, skills and innovation as the most valuable asset.